

ЦЭНТРАЛІЗАВАНАЯ СІСТЕМА ДЗЯРЖАЎНЫХ ПУБЛІЧНЫХ БІБЛІЯТЭК Г. МІНСКА

АДДЗЕЛ ІНФАРМАЦЫЙНА-БІБЛІЯГРАФІЧНАЙ РАБОТЫ

Да 125-годдзя з дня нараджэння Кузьмы Чорнага

бібліяграфічны спіс

Мінск 2025

Прадмова

Кузьма Чорны (Мікалай Карлавіч Раманоўскі) нарадзіўся 24.06.1900 г. у маёнтку Боркі Слуцкага павета (цяпер Капыльскі раён Мінскай вобласці) у сялянскай сям’і.

Вучыўся ў Нясвіжскай настаўніцкай семінарыі (1916—1919). У 1920—1922 гг. працаваў у валасным рэўкоме, у Слуцкім павятовым ваенкамаце, настаўнічаў. У 1923 г. паступіў у Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт на літаратурна-лінгвістычнае аддзяленне педагагічнага факультэта (скончыў два курсы). У 1924—1928 гг. працаваў у газеце “Беларуская вёска”. Член літаратурнага аб’яднання “Маладняк” (з 1923), старшыня “Узвышша” (1926—1931). У 1932—1937 гг. галоўны літказультант у кабінёце маладога аўтара пры СП БССР. У гады Вялікай Айчыннай вайны жыў у Маскве, працаваў у газеце-плакаце “Раздаём фашысцкую гадзіну” (1941—1944), часопісе “Беларусь”. Вярнуўся ў Мінск. Член СП СССР з 1934 г. Узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі і партызанскім медалём.

У друку пачаў выступаць з 1921 г. Аўтар зборнікаў апавяданняў “Апавяданні” (1925), “Срэбра жыцця” (1925), “Па дарозе” (1926), “Пачуцці” (1926), “Хвоі гавораць” (1926), “Вераснёвыя ночы” (1929), “Нянавісць” (1930), “Буры” (1930), “Два апавяданні” (1932), “Брыгадзіравы апавяданні” (1932), “Выбраныя апавяданні” (1932), “Як дзядзька Тамаш напалохаў ваўкоў” (1941, апавяданні пра дзяцей), “Вялікае сэрца” (1945), аповесцей “Лявон Бушмар” (1930), “Вясна” (1931), “Люба Лук’янская” (1937), “Насцечка” (1941, апошняе выданне ў 1987), кніжак апавяданняў і аповесцей “Вераснёвыя ночы” (1984) і “Матчына благаслаўленне” (1984), раманаў “Зямля” (1928), “Бацькаўшчына” (1932), “Трэцяе пакаленне” (1935, апошняе выданне ў 1981), кніжкі фельетонаў “Кат у белай манішцы” (1942), нарыса “Герой Савецкага Саюза Ціхан Піменавіч Бумажкоў” (1943). Гумарыстычныя творы сабраны ў зборніку “Вяселле ў Скіп’еўскім Пераброддзі” (1971). Выдадзены Выбраныя творы (1934, 1947), Зборы твораў у 6-ці (1954—1955, 1988—1991), у 8 тамах (1972—1975). У Зборы твораў увайшлі раманы “Сястра”, “Ідзі, ідзі”, “Трыццаць год”, “Пошукі будучыні”, аповесць “Скіп’еўскі лес” і многія іншыя творы, якія асобнымі выданнямі да гэтага не публікаваліся (рукапісы раманаў “Судны дзень” і Вялікае выгнанне” згарэлі пад час вайны ў Мінску).

Выступаў і ў жанры драматургіі. Выйшлі п’есы “Бацькаўшчына” (1934, пастаўлена ў 1932), “Базылевічава сям’я” (1938), “Ірынка” (1947, пастаўлена ў 1941).

Пераклаў на беларускую мову аповесці А. Пушкіна “Трунар”, “Станцыйны даглядчык”, “Паненка-сялянка”, “Дуброўскі”, “Капітанская дачка” (у зборніку “А. Пушкін: Выбраныя творы”, 1949), У. Караленкі “У благой кампаніі” (1930), П. Панчанка “Блакітныя эшалоны” (з Л. Калюгам, 1930), камедыю А. Астроўскага “Гарачае сэрца” (1937), аповесць Я. Гашака “Прыгоды ўдалага ваякі Швейка” (ч. 4, 1931), а таксама п’есы для тэатра “Рэвізор” М. Гоголя, “Апошнія” і “Варвары” М. Горкага, “Позняе каханне” А. Астроўскага і інш.

[Змест](#)

[Творы К. Чорнага](#)

[Творы К. Чорнага ў зборніках](#)

[Жыццёвы і творчы шлях пісьменніка](#)

Творы К. Чорнага

Чорны, К. Насцечка : [аповесць : для сярэдняга школьнага ўзросту] / Кузьма Чорны. — Мінск : Звязда, 2021. — 69, [1] с.

Чорны, К. Пошукі будучыні : [раман : у 2 ч.] / Кузьма Чорны. — Мінск : Попурри, друк 2015. — 254, [2] с. — (Мая беларуская кніга).

Чорны, К. Пошукі будучыні : [Гуказапіс] : для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту / Кузьма Чорны. — Мінск : Вышэйшая школа, 2018. — (Бібліятэка школьніка).

Чорны, К. Трэцяе пакаленне : раман / Кузьма Чорны. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2021. — 214, [1] с. — (Напісанае застаецца).

[змест](#)

Творы К. Чорнага ў зборніках

Адзін народ, адзіная Радзіма : паэзія, проза, публіцыстыка / [укладальнік В. Шніп]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2021. — 278, [1] с., [4] л. каляр. іл.
Урывак з артыкула “Наша армія і народ — адзіны” на с. 145.

Беларуская проза даваеннага перыяду : [для старэйшага школьнага ўзросту / рэд. А. В. Малішэўская]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2023. — 301, [2] с. — (Школьная бібліятэка).
Раман К. Чорнага “Зямля” на с. 26—282.

Горкі ліпавы мёд : аповесці, апавяданні / [укладальнік А. Бадак]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2024. — 365, [1] с. — (Бібліятэка выбраных твораў).
Аповесць К. Чорнага “Насцечка” на с. 322—365.

Лясная гісторыя : 25 апавяданняў пра прыроду / [укладальнік А. Бадак]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2021. — 308, [2] с.
Апавяданне К. Чорнага “Веснавыя дарогі” на с. 292—299.

Мелодыі роднай зямлі : Капыльшчына літаратурная : паэзія, проза, публіцыстыка / [укладанне В. Шніпа]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2021. — 230, [1] с., [8] л. каляр. іл., партр. — (Беларусь літаратурная).
Апавяданні К. Чорнага “Начлег у вёсцы Сінегах” на с. 161—164, “Маленькая жанчына” на с. 164—170.

Мы помнім... : паэзія, проза, публіцыстыка : [да 80-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў / укладанне В. А. Шніпа]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2024. — 253, [1] с. — (Беларусь літаратурная).
Аб Героях Савецкага Саюза Ціхане Піменавічы Бумажковым на с. 98—110, Льве Даватары на с. 125—129.

Настаўнік чарчэння : аповесці, апавяданні / [укладанне А. В. Спрыначан]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2022. — 300, [2] с. — (Бібліятэка выбраных твораў).
Аповесць К. Чорнага “Насцечка” на с. 221—265.

Пах летніх траў : 25 апавяданняў пра Бацькаўшчыну / [укладальнік А. Бадак]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2021. — 357, [2] с.
Апавяданне К. Чорнага “На пяялішчы” на с. 338—342.

Радзіму ў сэрцы я нясу : вершы і апавяданні : [для сярэдняга і старэйшага школьнага ўзросту / укладальнік А. Бадак]. — Мінск : Мастацкая літаратура, 2024. — 204, [3] с.
Апавяданне К. Чорнага “Маленькая жанчына” на с. 106—114.

Чорны, Кузьма. Збор твораў : у 12 т. / Кузьма Чорны. — Мінск : Беларуская навука. Т. 1. — 2023. — 519 с., [4] л. фот., 1 л. партр.

Чорны, Кузьма. Збор твораў : у 12 т. / Кузьма Чорны. — Мінск : Беларуская навука. Т. 2. — 2024. — 446, [1] с., [4] л. фот., 1 л. партр.

[змест](#)

Жыццёвы і творчы шлях пісьменніка

Чорны, Кузьма // Беларуская Савецкая Энцыклапедыя : [у 12 т.] / рэдкал.: П. У. Броўка (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мінск, 1974. — Т. 11. — С. 225—227.

Чорны, Кузьма // Беларуская энцыклапедыя : у 18 т. / рэдкал.: Г. П. Пашкоў (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мінск, 2003. — Т. 17. — С. 278—279.

Чорны, Кузьма // Беларускія пісьменнікі : біябібліяграфічны слоўнік : у 6 т. / пад. рэд. А. В. Мальдзіса. — Мінск, 1995. — Т. 6. — С. 282—295.

Чорны, Кузьма // Культура Беларусі : энцыклапедыя : [у 6 т.] / рэдкал.: У. У. Андрыевіч (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мінск, 2015. — Т. 6. — С. 447.

Чорны, Кузьма // Регионы Беларуси : энциклопедия : в 7 т. / [редкол.: Т. В. Белова (главный редактор) и др.]. — Минск, 2019. — Т. 5: в 3 кн., кн. 3. — С. 336—337.

Чорны, Кузьма // Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі : у 5 т. / рэдкал.: І. П. Шамякін (галоўны рэдактар) [і інш.]. — Мінск, 1987. — Т. 5. — С. 528—529.

Кароткіна, В. "Душа... рвецца хоць крыху быць бліжэй... к Беларусі" : ліст Кузьмы Чорнага Міхасю Лынькову і Кандрату Крапіве / Валянціна Кароткіна // Роднае слова. — 2025. — № 1. — С. 10.

Бельскі, А. І. Даніна таленту класіка : творчы феномен Кузьмы Чорнага ў асэнсаванні Івана Навуменкі / Алесь Бельскі // Роднае слова. — 2024. — № 10. — С. 32—36.

Бельскі, А. І. Янка Купала і Кузьма Чорны / А. І. Бельскі // Беларуская мова і літаратура. Серыя "У дапамогу педагогу". — 2024. — № 1. — С. 45—50.

Бельскі, А. І. "Гэта ўсё адтуль, сапраўднае" : Цікавічы ў жыцці і творчасці Кузьмы Чорнага / Алесь Бельскі // Роднае слова. — 2023. — № 7. — С. 32—37.

Ярмоленка, А. У. Кузьма Чорны і Максім Гарэцкі : да праблемы гісторыка-літаратурнай пераемнасці / Алена Ярмоленка // Роднае слова. — 2020. — № 6. — С. 8—10.

[змест](#)